

„Kolkokrát sme už prešli tým sadom a týmto mestom, pane?“ spýtal sa slobodník z tretieho družstva.

„Myslíte tým vojakov?“

„Áno, pane.“

„Teraz to bude tretí raz.“

„Vždy na jeseň?“

„Mhm, zdá sa, že o toto mesto bojujeme každý rok.“

Premýšľal som o vojne, v ktorej bol starý otec. Ako vtedy mali miesta určenia a cieľ. Ako zajtra vypochoďujeme pod slnkom visiacim nízko nad pláňami na východe. Vrátime sa do mesta, ktoré zvädzalo tento boj každý rok. Pomalé, krvavé jesenné defilé na oslavu zmeny ročného obdobia. Vytlačíme ich. Vždy sme ich vytlačili. Pobjeme ich. A nás postrielať, odstrelia nám údy a utečú do kopcov a vyschnutých riečísk, do uličiek a prašných dedín. Potom sa vrátia a všetko sa začne znova, budeme im mávať, opretým o kandelábre, pod zelenými strieškami, keď budú popíjať čaj pred svojimi obchodíkmi. Pri hliadkovaní v uliciach budeme hádzať cukríky deťom, s ktorými budeme na jeseň o pár rokov neskôr bojovať.

„Možno z toho spraví výročnú udalosť,“ stratil nervy Murph.

Sterling sa vynoril z hlohu, kde čistil a nabíjal zbrane a prilepoval uvoľnené a pohyblivé časti, aby nehrmotali. „Sleduj, človeče,“ povedal Murphovi. Začal poskakovať sem a tam s rukami na bokoch. Ticho. Jediný zvuk, ktorý vydával, bolo mäkké žuchanie jeho topánok udupávajúcich jemný prach. „V poriadku. Dobré. Bartle, poď sem, prosím.“

Podišiel som k Sterlingovi a Murphovi a sledoval, ako Sterling obtáča čiernu izolepu okolo lesklých, kovových častí výstroja, ktoré by mohli vytrčať a od ktorých by sa mohol cez okno dovnútra odraziť záblesk svetla, keď sa budeme pred svitaním

presúvať. Murph tam len bez pohnutia stál a Sterling mu starostlivo upevňoval výzbroj. Starostlivosť sa mu zračila na tvári. Hrýzol si peru, krčil čelo a trošičku krivil kútiky úst. Keď to mal hotové, utrel si ruky o Murpha, takmer akoby ho hladil. „Vyskúšaj to,“ povedal.

Murph sa pozrel na mňa a keď trošku nadskočil, nič sa ani nepohlo, ani nevydalo zvuk.

„Teraz ty, Bartle.“

Sterling zopakoval celý proces s mojou výzbrojou, na tvári ten istý zaujatý výraz. Keď som vyskočil, neozval sa nijaký zvuk a Sterling ma potľapkal po boku helmy.

„Seržant,“ spýtal som sa, „myslíš, že tu budeme musieť bojovať každý rok?“

„Dofrasa áno, vojak,“ povedal. „Bol som tam aj prvýkrát. Bude to väčšia sračka ako Ohio proti Michiganu.“ Zachechtal sa. Bolo mu jasné, že som znovu znervóznel. „Neboj sa. Zajtra to zvládneme, dobre? Len sa držte pri mne, robte, čo hovorím a ani sa nenazdáte a sme späť na základni.“

Usmial sa na nás. V tom zvláštnom svetle pouličnej lampy sa zdalo, že zmäkol. „Dobré, seržant. Jasné. Celý čas sa ťa budeme držať.“

Nadránom sme sa zobudili do revu mín, ktoré opisovali oblúk nad naším postavením a rútili sa do sadu. Bola ešte tma. Obloha bola čierna ako uhoľ. A opäť sa mi prihodilo to, čo zakaždým pred bojom: premkol ma pocit, ktorý som predtým, než som prišiel bojovať do púšte, nepoznal. Vždy, keď ma to zachvátilo, snažil som sa prísť na niečo, čo by vysvetľovalo, prečo mi zvierajú hruď, a pomohlo mi pochopiť, prečo mi triaška úplne ovládla stehná a prsty, ktoré mám odrazu šmykľavé a kľavé. Murphovi sa to raz podarilo celkom dobre vystihnúť. Istý reportér sa

nás kedysi spýtal, aký je to pocit, ísť bojovať. Mal na sebe kaki súpravu okrášlenú vreckami a letecké zrkadlové okuliare, ktoré vás dokážu oslepiť aj zo vzdialenosti sto metrov. Netešili sme sa, že je s nami, ale prikázali nám, aby sme ho tolerovali, preto keď podišiel k našej skupinke, ako sme na základni posedávali v prachu v tieni veľkého stromu, a spýtal sa: „Povedzte mi, chlapi, to najdôležitejšie, chcem vedieť nakolko to s vami pohne.“ Väčšina z nás si ho nevšímala, niektorí ho rovno poslali do riti, ale Murph sa pokúsil o vysvetlenie. Povedal: „Je to ako pri dopravnej nehode. Chápeš? Ten okamih medzi tým, ako si uvedomíš, že sa to stane, a skutočnou zrážkou. V skutočnosti sa cítiš strašne bezradný, chápeš, šoféroval si tak ako inokedy, no zrazu je to tu a zíza ti to rovno do tváre a ty s tým nespravíš už ani hovno. A jedno je jasné. Asi ťa čaká smrť alebo niečo iné. Je to dosť podobné,“ pokračoval, „ako ten zlomok sekundy pri havárii, ibaže tu to môže trvať aj celé prekliate dni.“ A po chvíľke mlčania dodal: „Veď prečo nejdeš s nami, aby si si to vyskúšal? Stavím sa, že by si našiel odpoveď.“ Potom reportér odišiel, kvôli tomu, ako sme sa smiali, iba niečo zajachtal a pomaly sa vytratil z areálu našej čaty. Ale ten pocit Murph presne vystihol a vždy, keď sa to začalo, telo mi vravalo, že sa nedokáže vyrovnáť s tým stiahnutým svalstvom a potením. Ale nechcelo sa to skončiť, tak som sa tomu pokúšal nevenovať pozornosť.

„Odteraz si už treba dávať pozor na svetlo a hluk, chlapi,“ zašepkal poručík. Bol som rád, že som nemal hliadku vonku. Vojak, ktorý mal, sa prehupol nohami cez nízky múr oddeľujúci našu pozíciu od otvoreného poľa a vybral sa k sivej siluete mesta.

Zatiaľ čo sme čakali, kedy naše družstvo príde na rad, aby sme sa premiestnili, Sterling si odniekiaľ vytiahol malú soľničku. Pamätám si, že na nálepke bol obrázok dievčata s dáždnikom.

Reštaurácia Morton's, myslím. Prevrátil tú tubu a začal ňou triasť nad zemou pod hlohom. Pozrel som sa na Murpha, ktorý mi spýtavý pohľad opätovoľ, a spoločne sme vykročili k Sterlingovi. „Uf, seržant, si v poriadku?“ spýtal sa Murph. Sterling rozsypal soľ po zemi tam, kde sme boli zložený minulú noc.

„Je to zo Sudcov,“ povedal, vlastne si nás vôbec nevšímaval. Potom dvihol oči a vyzeral, že upiera zrak ďaleko za nás, až na koniec noci, ktorá sa kdesi za horizontom chystala ukázať ako deň. „Chodte, chlapi,“ povedal. „Skrátka, robím to vždy.“ Tak sme sa teda vybrali napred. Sterling kráčal dosť ďaleko za nami, sotva sme naňho dovideli, soľ rozsypal po poliach a uličkách, po mŕtvolách a do prachu, ktorý v Al Tafare pokrýval tuším úplne všetko. Sypal ju celou cestou a celý čas si spieval alebo mrmlal hlasom, aký sme uňho nikdy predtým nepočuli. Bol to príjemný, priateľský hlas, a hoci sme nepočuli, čo hovoril, vyľakalo nás to.

„Bart, myslím, že mu úplne hrabe,“ povedal Murph.

„Nechceš mu to povedať?“

Míny stále padali. Niekoľkokrát za minútu sme sa strhávali pri ranách, akoby v sade búšili do tympanov. Kde-tu začínalo horieť. Dym prenikal cez ubité lístie. A keď už bolo takmer svetlo, Murph zrazu povedal: „Skontrolujem, čo má za lubom Sterling.“ Zdvihol pušku a zadíval sa naňho dozadu cez hľadáček.

„Tak čo?“

Mierne sa zablysko, keď nesmelé lúče svetla zaliali výbežky hôr na východe a dopadali pozdĺž striech, múrov a bledých fasád budov. Obzrel som sa dozadu, priložil si ruku k obočiu a snažil sa zaostríť si zrak na Sterlingovu siluetu, sotva rozoznateľnú v ustupujúcej tme. „Tak čo,“ zopakoval som, „čo robíš?“

Postava v dialke sa nehýbala. Asi stihol rozsypať všetku soľ pozdĺž tohto krátkeho úseku na okraji Al Tafaru. Boli sme už veľmi

blízko sadu a nohy sa mi stále triasli od strachu. „Murph, tak čo robí?“

Murph zložil zbraň. Mal otvorené ústa. Zavrel ich a potom prehovoril. „Neviem, kamoš. Má tam nejaké poondené telo.“ Murph na mňa vytreštil oči. „A už sa neusmieva.“

5

Marec 2005

Richmond, Virginia
USA

MRAKY SA ROZPRESTIERALI NAD Atlantikom ako ufúľané periny na rozostlanej posteli. Sledoval som ich, a pritom mi napadlo, že keby sa to niekedy dalo odmerať, ukázalo by sa, aká je u mňa neistá vláda rozumu nad srdcom. Na takýchto drobných spojitosťiach stojí život, a hoci je ťažké bližšie vystihnúť, čo vlastne srdce je, musí byť aspoň to, čo sa práve chystá vyskočiť zo zátvoriek, ktoré sú začiatkom a koncom mojej vojny – starého života, čo mizne v prachu vznášajúcom sa nad Ninive skôr, než by sa naň dalo spomínať a túžiť po ňom, v skutočnosti mladom a nesformovanom, pokazenom už v najhlbších spomienkach. Bol som na ceste domov. Ale aj domov som si vedel len ťažko predstaviť, a ešte ťažšie bolo preniesť sa myšlienkami za posledný oplotený areál v púšti, kde tuším zostalo to najlepšie zo mňa ako jedno z nespočetných zrníek piesku, lebo napokon ani počasím namáhaný kameň nebude viac kameňom, ale iba tým, čo ostalo, akousi ukážkou pomalého opotrebovávania vplyvom vetra alebo vln, ktoré sa oň lámali, a teda zvyšok končí ako nános blata pri ústí rieky či nakopený na jej dne v meste, čo si budete jedinú pamätať.

Ostatné je vraj všeobecne známe. Hlúposť, vravím na to. Je to buď fantázia, alebo to nie je nič, a to nevyhnutne, lebo čo na tomto svete vzniklo, alebo sa vytvorilo, možno rozobrať, zničiť; vlákna lana možno rozpliešť. A ak má to lano priviesť kompu k vzdialenejšiemu brehu, potom musíme prísť na to, ako ho znova zapliesť, lebo inak sa v prúdoch, cez ktoré chceme preplávať, utopíme. Dnes už akceptujem, hoci, popravde, chcelo to nejaký čas, že *nevyhnutnosť* sa sama sebe nevyhne.

Odpustenie je niečo úplne iné. Vždy je osobité, ako skupina chlapcov môže byť kalkulom v tom, čo ostane neodžialené, chrby zhrbené v sedadlách špeciálneho lietadla, medzi nimi prázdne miesta, tak keby sa na nás počas toho letu naspäť domov zadíval Boh, mohli sme vyzeráť ako plátno, ktoré sa má prehodiť, v rezignovanej prázdnote spánku, cez nábytok v tisícke prázdnych domácností.

Či cez okno nezazriem oceán, som sa díval už odvtedy, ako sa kolesá lietadla odpútali od zeme. Tlmené ovácie sa niesli z prvej triedy až do zadnej časti lietadla, kde sedelo mužstvo. Naše hlasné odľukovanie sa zmenilo na radostné výskanie, keď sa lietadlo dvihlo nad zem a vnorilo sa do vzduchu. Dôstojníci sa obrátili ponad operadlá širokých sedadiel, mávali a kričali a nato sme tiež začali kričať a usmieváť sa, pomaly, akoby sme boli pod vodou.

Lietadlo sa dostalo do stanovenej výšky. Let z Nemecka do Spojených štátov bol pomerne krátky. Mali sme prekonať už len Atlantický oceán a budeme doma, v krajine slobody, reality show, outletov a hlbokoj žilovej trombózy. Zobudil som sa s hlavou opretou o okno, a nedochádzalo mi, že som spal. Rukou som chcel objať pažbu pušky, ktorú som nemal. Poddôstojník z tretej čaty, ktorý sedel cez uličku, si to všimol

a usmial sa. „Dnes sa mi to stalo dva razy,“ povedal. No neprišlo mi to na nálade.

Hľadel som na prápor roztrúsený po lietadle. Koľkí to neprežili? Murph. Traja špecialisti, ktorých zabilo pri samovražednom bombovom útoku v jedálni. A ešte zopár ďalších zabilo za posledný rok. Jedného z ústredia zabila mína na predsunutej operačnej základni. Ďalšieho, ktorého som poznal iba z počutia, zabil ostreľovač. A ešte ďalších desať? Či dvadsať?

Tí, čo prežili, pôsobili pri tých modrých sedadlách a tenkých štvorcových prikrývkach, ktoré mali prehodené cez seba, tmavo. Strhávali sa v spánku, chrápali a krútili sa, pokiaľ im to len sedadlo druhej triedy umožňovalo. Zadíval som sa cez okno a uvedomil som si, že ešte stále nie je noc, hoci telo mi už pár hodín navrávalo, že prichádza. Cestovali sme so slnkom, nakrátko sme nepodliehali diktátu svetla a tmy. Keď sa oblaky pretrhali, sledoval som šíry oceán rozprestretý podo mnou. Mal som pocit, že celé hodiny som bol sústredený na hrebene, ktoré prešli do dolín, doliny, ktoré sa skláňali a menili na spenené vlny a budilo to vo mne dojem, akoby sa narúšal dávny dohovor medzi tým všetkým, čo stálo navzájom proti sebe.

Skupine úradníkov, ktorí nespali, sa zapáčilo sústavne stláčať zvonček, lebo letušky sa potom museli pri nich zastaviť a keď sa k nim sklonili, z opáleného poprsia im bolo cítiť silnú vôňu orgovánu a vanilky. Tie staršie vykonávali túto povinnosť mechanicky, stiahli plecía a odhalili pokožku ako hnedý baliaci papier.

Úradníkov musela hra unaviť, lebo po chvíli nastalo ticho. V ušiach mi znelo len samozrejme hučanie motorov. Unikali sme piesku, skalám, krovu pobrežia, a pritom ma stále mákala jediná myšlienka, ktorú som však nedokázal domyslieť do konca. Chcem ísť... chcem ísť... chcem... a potom sa pobrežie zazelenalo

a leteli sme hlbšie do vnútrozemia. Zem bola posiatá modrými jazierkami, hnedými štvorčekmi bejzbalových ihrísk a bludiskami domov, ktoré stáli zoradené ako vlastné reprodukcie. A zeleňou. Bola neskutočne zelená. Akoby stromy rástli na každej piadi zeme. Bola jar, niektoré kvitli a z tejto výšky dokonca aj kvety vyzerali zelené a všetko bolo také zelené, že keby som mohol, bol by som vyskočil z lietadla a chvíľu sa nad tou zeleňou vznášal, aby som si ju užil takú, aká skutočne je, všetko z nej a v celej tej rozsiahlosti, akú som si predstavoval. A keď som premýšľal o tom zoskoku, ako sa posledný raz nadýchnem tej zelene, ešte než sa zrútim na zem, napadlo mi to posledné slovo – domov. Chcem ísť domov.

„Vstávajte. Sme tu,“ oznámil poručík. Pozrel som sa cez okno a na letiskovej budove som uvidel transparent, vydaný napospas vetru, ktorý ním plieskal a kmásal. Ďakoval nám za našu službu a vítal nás naspäť v Štátoch.

A bolo po všetkom. Dvere lietadla sa otvorili a my sme sa potácali chodbičkou k jasnému svetlu letiska. Žiarilo do chodbičky a obliny malých neónových písmen na bielej stene a bielej podlahe ma miatli pri uvažovaní. V mysli sa mi zatiahlo. V tme sa začala zjavovať civilizácia. Vinula sa pod horami a po pahorkoch a zvažovala sa po západnej strane vrchov Blue Ridge, kde pláne v ružovom súmraku ticho spočívali pod prírastkom hodín. Medzi pobrežiami rástol nezdieľaný rok ako zlatobyľ a biele páperie púpavy z tvrdej zeme.

Vyhradenou bránou sme jeden za druhým vpochodovali dnu, zastali v studenom umelom svetle a počúvali, ako to svetlo bzučí a vrčí. Ešte pár posledných slov od dôstojníkov a sme voľní. Bežné sa stalo pozoruhodným, pozoruhodné

nudným a čokoľvek medzi tým som vnímal iba s ľahostajným zmätkom.

Poručík mal kázanie o bezpečnosti. Ako obyčajne: „Robte veci poriadne. Nieže budete piť a potom šoférovať. Ak ťa tvoja stará štve, ...“

„Namiesto facky ju objím,“ doplnili sme zborovo. Stáli sme zomknutí v nástupovom tvare, kým prvý seržant nezakričal: „Rozchod,“ ale ani potom sa všetci okamžite nerozbehli na všetky strany. Namiesto toho sa zvyšok našej jednotky vytrácal len pomaly, postupne smerom od stredu, asi ako keď sa rozptýli striekanec oleja na vode. V očiach niektorých vojakov som videl zmätok. Dokonca som počul, ako vravia: „No a čo teraz?“ Aj mne to napadlo, ale zaryl som si nechty do dlaní, až som si rozťal kožu, a pomyslel som si: Ani za nič, do pekla, v žiadnom prípade, teraz zase niečo iné.

Duchovia zosnulých zaplnili prázdne sedadlá pri každej bráne, ktorou som prechádzal: chlapani, ktorých míny, raketové strely, guľky či nastražené výbušniny dokaličili až tak, že keď sme sa ich pokúšali evakuovať z bojiska, zlúpla sa im koža, alebo im odtrhnuté končatiny sotva držali pokope, a myslel som na to, akí boli mladí a mali doma dievčatá alebo mali nejaký sen, ktorý podľa nich mal dať ich životu zmysel. Mýlili sa, samozrejme. Keď ste mŕtvi, už nesnívate. Ja snívam. Živí snívajú, no nie som za to vďačný.

Predral som sa do jediného otvoreného baru v letiskovej hale a sadol si na stoličku, ktorá vyzerala, akoby ju v tú noc dodali z továrne. Všetko v bare a na celom letisku bolo nové a sterilné. Dlažba bola čistá a videl som, že na dlaždiciach ostali v mojich šľapajach drobné stopy prachu, akoby som sa nimi mal nechať viesť späť. Objednal som si pivo a položil som peniaze na barový